

TÜRKİYE SİYASAL HAYATINDA PARTİ KAPATMALARA KÜRT SİYASİ HAREKETİ ÜZERİNDEN ÇÖZÜMLEMELER

ÖZET

Siyasi partiler, günümüzde temsili demokrasinin ve demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Demokrasiyi siyasi partilerden ayrı düşünmek imkânsızdır. Halkların Demokratik Partisi (HDP) eş başkanlarının, milletvekillerinin, belediye başkanlarının ve Kobani olayları dolayısıyla bazı milletvekillerinin gözaltına alınması HDP'nin kapatılacağı konusunda tartışma yaratmıştır. Kürt siyasi hareketi HDP ve Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) olarak çok sayıda bileşenden oluşarak siyasi yaşamına devam etmekte ve demokratik siyasetinin günümüzdeki muhatapları olarak değerlendirilmektedir. HDP'nin terör kısıfı içine alınması ve kapatılma tehdidiyle karşı karşıya kalması, bugün için gündeme getirilmesi bir politika olarak anlam kazanmaktadır.

Anayasa mahkemesi, bugüne kadar birçok siyasi partiyi kapatmasına rağmen kapatılan partiler başka isimlerle yeniden açılmıştır. Anayasa mahkemesi kararları, siyasi partilerin özgürce faaliyette bulunmalarını engellediği, sivil siyaseti yasakladığı, sivil siyaset alanını daralttığı gerekçeleriyle tartışılmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise yasaklayıcı ve sınırları yapıtımların son çare olarak uygulanmasını, ifade özgürlüğü kapsamında kalan görüşlerin cezalandırılması yerine, şiddet ve terör noktasına gelmiş faaliyetlerde kapatmanın gerektiğini belirtmiştir.

Anayasamız ve siyasi partiler yasası, partilerin ve parti yetkililerinin Türkiye Cumhuriyetinin bölünüp parçalanmasına yol açacak, Devletin tekil yapısını değiştirecek tarzda görüşler ileri sürmesi ve faaliyette bulunmasını, bölgecilik veya ırkçılık yapmasını yasaklamıştır. Anayasa mahkemesi, siyasi partilerin “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiğinde kapatılmasına karar vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Partiler Yasası, Anayasa Mahkemesi, Kürt Siyasal Hareketi, Siyasi Parti Kapatmalar

CLOSING PARTY POLITICAL LIFE OF TURKEY KURDS POLITICAL MOVEMENT THROUGH THE ANALYSIS

ABSTRACT

Political parties are indispensable elements of representative democracy and democratic political life today. It is impossible to consider democracy separately from political parties. The detention of Peoples' Democratic Party (HDP) co-chairs, parliamentarians, mayors and some MPs due to the Kobani incidents has created a debate about the HDP's closure. The Kurdish political movement continues its political life, consisting of many components as the HDP and the Democratic Regions Party (DBP), and is considered to be the current addressees of the democratic politics. The fact that the HDP is taken under a terrorist grip and threatened with closure and that it is brought to the agenda today gains meaning as a policy.

Although the Constitutional Court has closed many political parties so far, the closed parties have been reopened under other names. Constitutional court decisions are discussed on the grounds that they prevent political parties from acting freely, prohibit civil politics, and narrow the field of civil politics. The European Court of Human Rights, on the other hand, stated that the application of prohibitive and restrictive sanctions as a last resort should be banned in activities that have reached the point of violence and terrorism, rather than punishing views within the scope of freedom of expression.

Our Constitution and political parties law, parties and will lead to the fragmentation of dividing the party officials of the Republic of Turkey, the State's unique structure in a manner to change the opinions of sliding forward and operation of, prohibits the making regionalism or racism. The Constitutional Court decided to dissolve political parties when they became the focus of acts contrary to the principle of “indivisible unity of the state with its country and nation”.

Keywords: Political Parties Act, Constitutional Court, Kurdish Political Movement, Political Party Shutdowns

1. GİRİŞ

Türkiye cumhuriyetinde siyasi partiler hakkında kapatma davası açma yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına, kapatma kararı verme yetkisi ise Anayasa Mahkemesine aittir. Türkiye’de bugüne kadar birçok siyasi parti anayasa mahkemesi tarafından kapatılmış ancak yerine başka isimlerle yenileri açılmıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılarının gereğinden fazla kapatma davası açmalarına rağmen hakkında dava açılan birçok parti ise kapatılmamış veya kapatılmamıştır.

Ancak bugün ülkemizde en son anayasa değişikliği ile siyasi partilerin kapatılması zorlaştırılmış ve bu konu zaman zaman siyaset çevrelerinde siyasî partilerin bu kadar kolay kapatılmaması konusu tartışılmış ve siyasi partilerin kapatılmasının çözüm olmadığı konusunda belli bir konsensüs oluşmuş ve siyasi partilerin kapatılmasının zorlaştırıcı nedenlerinin olması gerektiği konusunda ortak bir kanaat oluşmuştur. Bu vesileyle siyasi partilerin kapatma usul ve şartlarını düzenleyen Anayasa’nın 69’uncu maddesi 1995 ve 2001 yıllarında değiştirilerek parti kapatma davası zorlaştırılmaya çalışılmıştır.

Halkların Demokratik Partisi (HDP) eş başkanları, milletvekillerinin, belediye başkanlarının ve en son Kobani olayları dolayısıyla eski milletvekillerinin gözaltına alınması bazılarının tutuklanmasıyla birlikte gelecek günlerde HDP’nin kapatılıp kapatılmayacağı tartışılmaya açılmış ve kamuoyunun bu yönde beklentisi oluşmuş gibi görünmektedir. Parti kapatılmasını düzenleyen anayasa değişikliğine rağmen nelerin olup olmayacağı kamuoyu ve siyaset çevreleri tarafından da takip edilmektedir.

1980 yılları öncesi Doğu ve Güney-Doğu Anadolu’da kurulan Kürt dernekleri üzerinde örgütlenen ve kendisini ifade etmeye çalışan Kürt siyasal hareketleri terörle özdeşleşmiş ve birçok terör olaylarına karışmıştır. Apocular olarak örgütlenen UKO’cular (Ulusal Kurtuluş Ordusu) bölgede kurulmuş diğer Kürt derneklerinde faaliyet gösteren Kürt siyasal hareketi örgüt mensuplarını baskıyla, tehdit ve cinayetlerle ortadan kaldırmış, yeni bir güç olarak kendisi ortaya çıkmış ve daha sonra da partileşerek PKK’yı kurmuştur. 1980 ihtilaliyle birlikte yurt dışına çıkmış olan örgüt liderleri 1985 yılında Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla birlikte Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı birçok terör eylemleri gerçekleştirmiş, bugüne kadar birçok polis, asker, korucu ve sivil vatandaşımızı şehit etmiştir. Yaptığı silahlı eylemler ve kendisinin uyguladığı uzun süreli devrimci halk savaşıyla birlikte doğu ve güney doğuda en etkin güç olmuştur. Daha sonra kurulan Kürt partilerinde kontrolü sağlamış ve Kürt siyasal hareketi üzerinde belirleyici ve etkili olmuştur. Kurulmuş olan Kürt partilerinde parti politikalarını bölücü örgüt belirlemeye başlamış ve belediye başkanlıklarını, milletvekili listelerini örgüt tespit etmiştir. Kürt siyasal hareketini temsil ettiğini savunan parti anayasaya aykırı olmasına rağmen eş başkanlık sistemini getirmiştir. Getirdiği eş başkanlık sistemiyle halk tarafından seçilen belediye başkanının tespitini parti yaparken eş başkan olarak gösterilen başkanlarının ise bölücü örgüt tarafından atandığı bilinmektedir. Dolayısıyla getirilen sistemle birlikte bugüne kadar kapatılıp ve yerine kurulan Kürt partileri bölücü örgütlerle aralarına mesafe koyamamış, bölücü örgütün kontrolünde çıkamamış ve örgütün yaptığı kanlı eylemleri kınayamamıştır.

1990’lı yıllar öncesinde Demokrat Parti (DP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP) gibi legal partilerde siyasi faaliyetlerine devam eden Kürtler, 90’lı yıllarla birlikte kendi partilerini kurmuş ve siyaset arenasına dahil olmaya başlamıştır. 7 Haziran 1990 tarihinde kurulan Halkın Emek Partisi (HEP) ile başlayan Kürt demokratik sivil siyaseti, 1991 Genel seçimlerine Sosyal Demokrat Halkçı (SHP) listesinden seçimlere katılmış ve 18 Milletvekiliyle TBMM’ye girmiştir. Daha sonra SHP’den istifa eden 18 Milletvekili HEP’e geçmiştir. HEP’in, 14 Temmuz 1993 tarihinde kapatılmasıyla birlikte milletvekilleri Demokrasi Partisi (DEP)’ne geçmiştir.

Bugün ise Kürt siyasal hareketi HDP ve Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) olarak siyasi yaşamına devam etmektedir. Çok sayıda bileşenden oluşan ve Türkiye’nin batısına da seslenen HDP ile Barış ve Demokrasi Partisi’nin (BDP) isim değişikliğiyle oluşan DBP, Kürt demokratik siyasetinin günümüzdeki muhatapları olarak değerlendirilmektedir.

HDP’nin kapatılmasıyla ilgili tartışmalar devam ederken bugüne kadar kurulmuş ve kapatılmış Kürt partilerine kısaca bir göz atacak olursak siyasi tarih içerisinde birçok parti kapatılmış ancak yerlerine yenileri açılmıştır. Demek oluyor ki parti kapatmanın Kürt siyasal hareketi üzerinde bir engel teşkil etmediği ve Kürt siyasal hareketini yeniden ve başka parti isimleriyle devam ettiğini görmekteyiz. Partilerinin kapatılması Kürt siyasal hareketi üzerinde demokrasinin kılıcı gibi sallanması örneği çözüm

olmamaktadır. Ancak bugüne kadar da kendilerini Kürt siyasal hareketinin temsilcisi olarak gören ve yeniden bir siyasi parti kuranların ise parti kapatmalarından kendilerine bir ders çıkarmadığı, kurdukları yeni partiye rağmen ve partilerinin kapatılmasıyla birlikte yöneticilerine yıllarca siyaset yasağı getirilmesine rağmen yeni kurulan partilerdeki yeni isimlerin, seçilen belediye başkanlarının ve milletvekillerinin de eski alışkanlıklarını devam ettirdikleri görülmekte ve bölücü örgütlerle aralarına mesafe koyamamaktadırlar.

2. KÜRT SİYASİ HAREKETİ

Kürt siyasal hareketi ya da Kürt özgürlük hareketi (Aydinoğlu, 2004) Türkiye, Irak, Suriye ve İran topraklarında, Kürdistan olarak anılan (URL-4) jeokültürel bölgede yaşayan Kürtlerin anadilde eğitim, self determinasyon, özerklik ya da bağımsız devlet gibi politik taleplerini gerçekleştirmek için mücadele veren hareketin genel adı olarak kullanılır (Öcalan, 1994; Marcus, 2009; Syria, 2012).

Kürt siyasal hareketi mensupları kendi partilerini kurarak Türkiye'de legal zeminde siyaset yapmaya ilk kez 1991 seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin Halkın Emek Partisi ile ittifak yapmasıyla başlamıştır. Meclisteki Kürtçe yemin krizi de bu dönemde yaşanmıştır. Daha sonra kapatılan HEP'in yerini sırasıyla DEP, Halkın Demokrasi Partisi (HADEP), Demokratik Halk Partisi (DEHAP), Demokratik Toplum Partisi (DTP) ve Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) almıştır. Bugün Halkların Demokratik Partisi aynı siyasal çizgide devam etmektedir. 30 yıllık süreçte Kürt siyasal hareketinin Kürdistan İşçi Partisi (Kürtçe: Partîya Karkerên Kurdistanê) PKK ve Kürdistan Topluluklar Birliği (Kürtçe: Koma Civakên Kurdistan),KCK gibi örgütlerle benzer siyasal çizgide olması, söylemleri, Abdullah Öcalan ile ilişkileri, çözüm süreci, Kobani olayları ve Habur krizi gibi pek çok olay sebebiyle hakkında yargılamalar, suçlamalar ve meşruiyet tartışmaları yaşanmıştır. 2011 yılında başlayan Çözüm süreci ile meşruiyet tartışmaları güçlenmiştir (URL-15).

Anılan partilerin TBMM seçimlerinde aldıkları oy sayıları ve oranları şöyledir:

Türkiye Büyük Millet Meclisi				
Parti	Seçim	Oy	Oran	Sandalye
HEP	1991	-	-	21 / 550
HADEP	1995	1.171.623	% 4,16	0 / 550
HADEP	1999	1.482.196	% 4,75	0 / 550
DEHAP	2002	1.960.660	% 6,21	0 / 550
BUA	2007	1.334.518	-	22 / 550
EDÖB	2011	-	% 5,67	36 / 550
HDP	Haziran 2015	6.058.489	% 13,12	80 / 550
HDP	Kasım 2015	5.148.085	% 10,76	59 / 550
HDP	2018	5.867.302	% 11,70	67 / 600

2.1. HEP (Halkın Emek Partisi)

Legal alanda faaliyet yürüten ilk Kürt partisi olan HEP'tir. 7 Haziran 1990 tarihinde kurulan HEP, 1991 Genel Seçimleri'ne Sosyal Demokrat Halkçı (SHP) listesinden katılarak 18 Milletvekiliyle TBMM'ye girdi. SHP'den istifa eden 18 HEP'li, DEP'e geçti. HEP, 14 Eylül 1993 tarihinde kapatıldı. Kapatılma gerekçesi ise "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozma amacını taşımak ve bu yolda faaliyette bulunmak"tır.

2.2. ÖZDEP (Özgürlük ve Demokrasi Partisi)

1992 yılında HEP'in kapatılma ihtimali nedeniyle kurulan ÖZDEP, DEP'e katıldı ve Anayasa Mahkemesi tarafından 23 Kasım 1993 tarihinde kapatıldı. TBMM'deki yemin töreninde HEP Milletvekili Leyla Zana'nın yemin etmesinin ardından Kürtçe, "Bu yemini Türk ve Kürt halkı adına ediyorum" demesi TBMM'de ortalığı karıştırdı. HEP devam ederken kapatılma ihtimaline karşı 25 Haziran 1992'de Özgürlük ve Eşitlik Partisi (ÖZEP) kuruldu. 18 milletvekili ÖZEP'e geçse de bir süre sonra ÖZEP kendini feshederek HEP'e katıldı. 3 Temmuz 1992'de HEP'e kapatma davası açıldı.

HEP'in kapatılma ihtimaline karşı 19 Ekim 1992'de Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP) kuruldu. Kısa süre sonra ÖZDEP'e de kapatma davası açıldı. Parti yöneticileri davanın sonucunu beklemeden fesih kararı aldılarsa da 14 Temmuz 1993'te ÖZDEP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

2.3. DEP (Demokrasi Partisi)

7 Mayıs 1993'te DEP, Yaşar Kaya başkanlığında kuruldu. Partinin 1. Olağan Kongresi'nin ardından birçok genel merkez yöneticisi gözaltına alındı ve DEP Genel Başkanı Yaşar Kaya Ankara DGM tarafından tutuklandı. Aynı gün, SHP'den 8, bağımsızlardan 2, ANAP, DYP, CHP ve DSP'den birer olmak üzere toplam 14 Belediye Başkanı DEP'e katıldı.

2 Aralık 1993 tarihinde DEP'e açılan kapatma davasında "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü aleyhinde faaliyetlerde bulunduğu" iddialarına, "DEP'in Barış Çağrısıdır" başlıklı bildiri ve Yaşar Kaya'nın çeşitli konuşmaları gerekçe yapıldı. Yaşar Kaya'nın tutuklanmasıyla yapılan olağanüstü Kongrede, genel başkanlığa Hatip Dicle seçildi. 25 Şubat 1994 tarihinde DEP, seçimlerden çekilme kararını duyururken, 2-3 Mart 1993 tarihinde ise 13 DEP Milletvekilinin dokunulmazlıkları TBMM Genel Kurulu'nda kaldırıldı. Leyla Zana, DEP Başkanı Hatip Dicle, Orhan Doğan ve Selim Sadak "örgüt üyesi olmak"tan 15 yıl hapis cezası aldı, 10 yıl hapis haneinde yattılar. Parti tarafından açılan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde bu davada Türkiye'yi mahkûm etti. DEP 16 Haziran 1994 tarihinde kapatıldı. Kapatılma gerekçesi HEP'in kapatılma davasıyla benzerdir. "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozma amacını taşımak ve bu yolda faaliyette bulunmak" ilkesinin DEP için de geçerli olduğunu görmekteyiz.

2.4. HADEP (Halkın Demokrasi Partisi)

11 Mayıs 1994 tarihinde kurulan HADEP'in Genel Başkanlığı'na Murat Bozlak getirildi. Genel Başkanları başta olmak üzere çok sayıda yöneticisi ve üyesi birçok defa gözaltına alınıp tutuklandı. Nisan 1999'da yapılan yerel seçimlerde HADEP, bir büyükşehir (Diyarbakır), 6 il belediyesi (Ağrı, Batman, Bingöl, Hakkari, Siirt, Van) olmak üzere toplam 37 belediye kazandı.

Yapılan milletvekili seçimlerinde, parti toplam 34 milletvekili çıkardı ancak yüzde 10 olan ülke seçim barajını aşamadığından dolayı Meclis'e giremedi. 19-28 Şubat 2000 tarihinde ise HADEP Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik, Siirt Belediye Başkanı M. Selim Özalp, Bingöl Belediye Başkanı Feyzullah Karaaslan, gözaltına alındılar. Ağrı Belediye Başkanı Hüseyin Yılmaz, İçişleri Bakanlığı tarafından görevinden uzaklaştırıldı. 27 Eylül 2000 tarihinde Demokrasi Hareketi Girişim Grubu, 50 kişilik bir grupla HADEP'e katıldı. HADEP 2002'de Sosyalist Enternasyonal'e kabul edildi. 13 Mart 2003 günü Anayasa Mahkemesi, HADEP'i "Partinin PKK'ya yardım yataklık ettiği ve yasadışı eylemlerin (terör) odağı haline gelmesi" gerekçesiyle, oybirliğiyle kapatıldığını duyurdu.

2.5. DEHAP (Demokratik Halk Partisi)

24 Ekim 1997 tarihinde kurulan DEHAP'ın Genel Başkanlığı'na Veysi Aydın genel başkan seçildi. DEHAP 18 Nisan 1999'da gerçekleşen genel seçimlere katılmadı. Yerel seçimlere ise kısmi olarak katıldı. 7 Ekim 2002'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, Yüksek Seçim Kurulu'na (YSK) DEHAP'ın seçimlere girmesinin engellenmesi için başvuruda bulundu. 27 Ekim'de, seçime bir hafta kala YSK, DEHAP'ın seçimlere katılmasına karar verdi.

3 Kasım 2002'de yapılan genel seçimlerinde HADEP, demokrasi ve emek güçleriyle birlikte DEHAP listelerinden seçime girdi. Yüzde 6,23 oy alarak 50'nin üzerinde milletvekili çıkardı. Yüzde 10 barajı olduğu için meclise milletvekili gönderemedi. 26 Mart 2003 tarihinde partinin kapatılmasıyla 35 HADEP'li belediye başkanı DEHAP'a geçti. DEHAP'ın Kürt sorununun çözümü ve demokratikleşme önerilerini içeren bir deklarasyon yayınlaması üzerine 29 Nisan 2003 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, ek bir iddianame ile "Yasadışı bir örgütün odağı olduğu" iddiasıyla DEHAP'ın temelli kapatılması için ikinci kez Anayasa Mahkemesi'nde dava açtı.

29 Ocak 2004 tarihinde DEHAP, SHP, ÖDP, EMEP, SDP ve Özgür Parti, 28 Mart yerel seçimlerinde ortak hareket etmek üzere "Demokratik Güç Birliği" kurduklarını açıkladılar. 28 Mart 2004'te gerçekleşen yerel seçimlerde SHP, DEHAP, Özgür Parti, SDP, ÖDP, EMEP bloku, 5 il, 33 ilçe, 31 belde

belediye başkanlığı kazandı. DEHAP 19 Kasım 2005 tarihindeki 3. Olağanüstü Büyük Kongresi'nde kendini feshetti.

2.6. Özgür Parti

6 Haziran 2003'de Ahmet Turan Demir başkanlığında kurulan Özgür Parti, DEHAP ile birlikte çalışmalar yürüttü ve 26 Haziran 2007'de feshedildi.

2.7. DTP (Demokratik Toplum Partisi)

DTP, 9 Kasım 2005'te Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk'un eş başkanlığında kuruldu. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya, 16 Kasım 2007'de parti hakkında kapatma davası açtı. TP, 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde yüzde 10 ülke barajı engelini aşmak için, bağımsız adaylarla seçime girdi. 20 milletvekili çıkardı. Milletvekilleri daha sonra Meclis'te DTP grubunu kurdular. Parti, 29 Mart 2009 yerel seçimlerinde de 99 belediye başkanlığı kazandı. TP, 11 Aralık 2009'da Anayasa Mahkemesi tarafından "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi" nedeniyle kapatıldı.

2.8. BDP (Barış ve Demokrasi Partisi)

2 Mayıs 2008 tarihinde kurulan BDP'nin ilk başkanı Mustafa Ayzit idi. Ardından 7 Eylül 2008 tarihinde Muş'un Varto ilçesi Eski Belediye Başkanı Demir Çelik parti genel başkanı oldu. 1 Şubat 2010 tarihinde yapılan olağanüstü kongrede genel başkanlığa Selahattin Demirtaş seçildi. 11 Nisan 2011 tarihine kadar başkanlık görevini sürdüren Demirtaş'tan sonra Hamit Geylani 21 Nisan 2011'de bu göreve seçildi ve 4 Eylül 2011'e kadar görevini sürdürdü. 4 Eylül 2011'de eş başkanlar olarak göreve gelen Selahattin Demirtaş ve Gültan Kışanak partinin kapanacağı tarihe kadar genel başkanlar olarak görev yaptı.

29 Mart 2009 tarihinde DTP'nin kapatılmasından sonra bu partinin mensupları, BDP'de siyaset yapmaya başladı. DTP'nin siyasi yasaklı dört belediye başkanı haricindeki 94 belediye başkanı BDP'ye katıldı. 12 Haziran 2011'de yapılan genel seçimlere bağımsız adaylarla giren BDP, 35 milletvekili ile TBMM'de grup kurdu. BDP, 28 Nisan 2014 tarihinde kendini fes etti ve BDP'li milletvekilleri HDP'ye geçtiler.

2.9. HDP (Halkların Demokratik Partisi)

15 Ekim 2012 tarihinde kurulan HDP'nin ilk eş başkanları Fatma Gök ve Yavuz Önen oldu. 27 Ekim 2013'te gerçekleştirilen Olağanüstü Kongre'de eş genel başkanlık görevlerine Sebahat Tuncel ve Ertuğrul Kürkçü seçildi. 22 Haziran 2014 tarihinde gerçekleşen 2. Olağanüstü Kongresi'nde yapılan seçimleri kazanan Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş HDP'nin yeni eş genel başkanları oldular. Yüzde 10 seçim barajını aşmak için başka partilerin listelerinden veya bağımsız olarak seçime giren Kürt siyasal hareketi mensupları HDP olarak girdikleri seçimde seçim barajını aştılar. Kurdukları partiler arasında seçim barajını aşan ilk parti HDP oldu. 7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde yüzde 13.12 oy alan HDP, 80 milletvekili ile TBMM'ye girdi. 1 Kasım 2015 tarihinde yenilenen genel seçimlerde HDP yüzde 10,8 oy aldı. TBMM'deki sandalye sayısı 80'den 59'a düştü. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi seçimlerinde cezaevinden cumhurbaşkanı adayı olan HDP adayı Selahattin Demirtaş yüzde 9.6 oranında oy aldı.

20 Mayıs 2016 tarihinde TBMM'de yapılan oylamada haklarında fezleke bulunan milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını öngören Anayasa değişikliği kabul edildi. Dokunulmazlıkları düzenleyen Anayasa değişikliğinden sonra 4 Kasım 2016 tarihinde eş genel başkanlar Demirtaş ve Yüksekdağ'ın da aralarında bulunduğu 12 milletvekili gözaltına alındı. Gözaltına alınan milletvekillerinden HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş ile HDP Grup Başkanvekili ve Diyarbakır Milletvekili İdris Baluken ile milletvekilleri Abdullah Zeydan, Ferhat Encü, Gülser Yıldırım, Leyla Birlik, Nihat Akdoğan, Nursel Aydoğan, Selma Irmak tutuklanırken; İmam Taşçier, Ziya Pir, Sırrı Süreyya Önder denetimli serbestlik ile serbest bırakıldı. HDP'li yedi ismin milletvekillikleri düşürüldü. HDP'nin TBMM'deki milletvekili sayısı da 52'ye düştü.

Yaklaşık iki yıldan bu tarafa HDP Diyarbakır İl Örgütü önünde eylem yapan anneler üzerinden gündeme getirilen ve HDP'nin kapatılması için gerekçe yapılmak istenen iddia ise HDP'nin, çocukları dağa çıkarıyor olması ve PKK'la bağlantılı olduğu iddiasıdır. Bu vesileyle eylem yapan anneler ve

çocuklarını geri getirmeleri için parti üzerinde baskı kurmaktadır ve bu konuda da birçok mesafe aldılar. Eylem yapan annelerin birçoğunun çocuklarına kavuştuğu bilinmektedir.

3. DİYARBAKIR ANNELERİ

Diyarbakır Anneleri, PKK tarafından aldatılan veya kaçırılan çocuklarına kavuşma ümidiyle HDP'ye karşı oturma eylemi yapan bir gruptur (URL-3). Oturma eylemi HDP'nin Diyarbakır İl Başkanlığı binası önünde gerçekleşmektedir (URL-1). 3 Eylül 2019'da bir grup anne, Halkların Demokrat Partisi'nin (HDP) Diyarbakır İl Başkanlığı binası önünde protestoya başladı. HDP birçok kişi tarafından PKK'nın uzantısı olarak algılanmaktadır. İlk oturma eyleminden bu yana, binanın önündeki aile sayısı artış göstermiştir (URL-19). Mart 2020'de protesto eden aile sayısı 134'e yükseldi (URL-2), aile sayısı her gün artmaktadır.

22 Ekim 2020 tarihinde polislin HDP Diyarbakır il binasındaki aramada ele geçirdiği ajanda da PKK'nın dağa kaçırdığı çocukların bilgileri çıktı. Dolayısıyla çocuklarının dağa kaçırılmasından evlatlarının kaçırılıp terör örgütü PKK'ya teslim edilmesinde HDP'yi sorumlu tutarak Diyarbakır il binası önündeki eylemlerinde annelerin haklılığı ortaya çıktı. Ajanda içerisinde kapıda evlat nöbeti tutan annelerin birçoğunun dağa gönderilen çocukların isim ve öz geçmişleri, çatışmada öldürülenlerin isimleri, nerede öldürüldükleri, örgütte verilen kod adlarıyla birlikte ve mezarlarının nerede olduğunu yazıldıkları görüldü. Listede çatışmada ölenlerin üzerine kırmızı kalemle çizilip öldüğü yer ve tarihinde yazıldığı tespit edildi. Arama sırasında çok sayıda örgütsel doküman, dijital malzemeler, toplatma kararı bulunan çok sayıda kitap, dergi ve gazete, terör örgütü elebaşının resminin bulunduğu poster, resim ve tişört, terör örgütü YPG/PKK'nın sözde bayrak ve flamasının olduğu bez parçaları ele geçirildi. HDP il binası önünde kaçırılıp PKK ya teslim edilen çocuklarını isteyen annelerin doğru adreste oldukları bu ajanda ile bir defa daha ortaya çıktı. HDP önünde oturma eylemi yapan annelerin evlatlarının kaçırılma yöntemiyle ilgili anlattıkları ajanda da çıkan bilgiyle aynı olduğu dikkat çekti.

Diyarbakır'da düzenlenen terör operasyonunda gözaltına alınan HDP Diyarbakır İl Başkanı Zeyyat Ceylan ve yardımcısı Hülya Alökmen Uyanık tutuklanmış, Yenişehir İlçe Başkanı Remziye Sızıcı ile yardımcısı Kasım Kaya ise yurt dışına çıkış yasağı konularak adli kontrol şartı ile serbest bırakılmıştı (URL-22).

Halkın Emek Partisi'nin (HEP) kurulduğu 1990'dan bugüne legal alanda faaliyet yürüttüklerini savunan Kürt partileri Kürt sorununun birlikte yaşama dayalı demokratik çözümde gördüklerini, çocukları dağa çıkarmak için değil, dağdakilerin ineceği ve demokratik yaşama katılabileceği bir çözümün yolunu açmak istediklerini belirtmelerine ve söylemelerine rağmen bugüne kadar bu konuda olumlu bir adım atmamış ve yapılan araştırmalarda ve incelemelerde dağa çıkan birçok gencin, parti yöneticilerinin yönlendirmesi, yardımları ve destekleriyle ve HDP il binalarında misafir edildikten sonra HDP'li yöneticiler tarafından dağa götürüldüğü bilinmektedir. Milletvekillerinin bölücü örgüt mensuplarının cenazelerine katılması, cenazelerin belediye araçlarıyla taşınması ve dağdaki PKK'luların yakınlarının belediyelerde işe alınması yöre halkının ve gençlerin örgüte katılımların güçlendirmekte ve gençlerin bu yol için HDP'ye gittikleri görülmektedir.

HEP'ten bugüne Kürt siyasi hareketini temsil eden partiler, maalesef bugüne kadar eski alışkanlıklarını devam ettirmektedirler. AK PARTİ iktidarının uygulamaya çalıştığı çözüm süreci de bir fayda sağlamamıştır. Diyarbakır'daki Mesut Barzani ve Şiwan Perver'in katıldığı miting, PKK militanlarının Habur'dan girişi ve olimpiyat meşalesi gibi il il gezdirilmeleri de Kürt sorununa çare olamamıştır. AK PARTİ'nin Kürt sorununa çare olur düşüncesiyle bu yaptıkları, Kürt siyasal hareketi tarafından bir teslimiyet olarak algılanmış, HDP milletvekillerinin il gezilerinde bölücü örgüt militanlarıyla kucaklaşmaları ve resim çektirmeleri ise infiale sebep olmuştur. Sivil alanda siyaset yaptığını savunan HDP maalesef yasal olmayan alanlara kaymıştır. Suçu ve suçluyu övme paradoksuna düşmüştür. Kürt siyasal hareketinin bugüne kadarki tutumu, aslında demokratik barışçı çözümün kimin istemediğini de bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Oslo ve Dolmabahçe görüşmeleri bölücü örgüt tarafından kendilerini güçlü göstermek için konuşulanları basına sızdırmış ve AK PARTİ zor durumda bırakılmıştır.

Anayasa Mahkemesi 2003'te HADEP'i kapatmıştır. HADEP kapatıldıktan sonra Kürt siyasal hareketi DEHAP ile devam etmiş, Anayasa Mahkemesi'nin kapatma davası açması üzerine DEHAP 2005'te

kendini feshetmişti. DEHAP'tan sonra kurulan DTP de 2009'da kapatılmış ve Kürt siyasal hareketi DTP'den sonra önce BDP (DBP) ve ardından HDP ile yoluna devam etmiştir. Parti kapatmalar çözüm olmamakta ve Kürt siyasal hareketi parti kapatmalara karşı demokratik mücadeleden vazgeçmemektedir. Bazı çevrelerin beklediği demokratik mücadeleden vazgeçmemekte ve illegal yollara başvurmamaktadır. Ancak kapatılan partilerin yerine yenisini kurdukları halde PKK'yla organik bağlarını devam ettirdikleri bilinmektedir. Hem demokratik sivil siyaset, hem de örgütle bağlantılı olmak demokrasiyle örtüşmemektedir. Eski HDP Milletvekillerinin son günlerdeki açıklamaları, HDP'nin bölücü örgütle ve Suriye'deki PKK uzantısı YPG/PYD ile de ilişkilerini gözler önüne sermektedir.

HDP'de milletvekilliği ve parti sözcülüğü yapmış, HDP'ye yönelik Kobani soruşturması kapsamında tutuklanan eski Kars Belediye Başkanı Ayhan Bilgen: “Bugün itibarıyla hiçbir parti HDP ile açık ittifak yapmayı göze alamamaktadır. HDP, çözüm sürecindeki genişlemeyi kalıcı sanmış ve kişisel başarı olarak yorumlamayı tercih etmiştir. Hem müdahaleden şikâyet edip hem Kandil ve İmralı için pozisyon belirlemeye kalkmak, kendi pozisyonunun gereğini yapamamakla ilgili bir handikaptır. Sadece son iki kongre süreci ve aday belirleme süreçlerine kimin, neden, hangi dayatmalarla müdahale ettiğine bakılırsa sorunun tam da benim ‘tersine Türkiyelileşme’ diye tarif ettiğim kişisel hesaplarla bir siyasi mücadeleyi kontrol altında tutma eğiliminden kaynaklandığı görülecektir.”(URL-21) diye HDP'ye yüklenmiş, HDP ile PKK arasında ki ilişkiyi gündeme getirmiştir.

Ayhan Bilgen'in, “HDP kendisine oy verenlerin beklentilerinin dışına çıktı.” açıklamasının ardından HDP için yeni döneme girilmesi çağrılarında bir yenisini daha eklenmiş, eski HDP Milletvekili Altan Tan da, “Sürekli gergin, çatışmacı siyaset artık yürümüyor.” diyerek HDP'ye ikinci çağrıyı yapmıştır. Eski HDP'li Tan, parti ile terör örgütü arasındaki ilişki hakkında açıklamada bulunarak, HDP'nin “PKK'ya tavrını net bir şekilde söylemesi lazım ve Türkiye kamuoyunu da bu konuda ikna etmesi lazım. Legalite ile illegalite arasında kalın çizgi çizmeli. Türkiye'nin bütün sorunlarıyla ilgilenmesi lazım.” dedi.

Altan Tan,

“PKK ile HDP veya Kürt siyasi partileri arasında ilişki kamuoyunun malumu. Vardır veya yoktur, bunu en iyi bilen devlettir. HDP o taban üzerinde siyaset yapıyor. HDP'nin PKK'ya sempati ile bakan bir taban üzerinde siyaset yaptığı devletin de, kamuoyunun da bildiği bir ilişkidir. Bunu herkes söylüyor. Silahla demokrasi yan yana olmaz. HDP ya PKK'nın sürdürdüğü siyaseti sürdürecektir ya da yeter diyecek. Bugün demokratik ülkelerde silahla, şiddetle, terörle varılacak bir yer yok. Partiyle PKK ilişkisi gizli saklı bir mevzu değil. 102 belediye başkanlığından kayyım atanmayan birkaç tane belediye kaldı. Topyekün Kürt siyasetinde yeni bir döneme girilmesi lazım.” ifadelerini kullanmıştır (URL 20).

YPG/PKK ile HDP'nin arasında siyasi bağlantı ve ilişki olduğu uzun zamandan beri Türkiye kamuoyunda konuşulmaktadır. HDP'de siyaset yapmış kişilerin bu ilişkiyi açıklaması çok önemli bir gelişmedir. Bu açıklamalar malumun ilanıdır.

HDP 24. Dönem Hakkâri Milletvekili ve yazar Adil Zozani'de Tan'nın ve Bilgen'nin açıklamalarına paralel olarak “HDP'nin demokratik yol ve yöntemlerle siyaset yapması dışında bir tercihi söz konusu olamaz. Şiddet sarmalı sadece HDP'nin değil, tüm demokratik siyasetin ortak sorunudur. Sorun varsa -ki bana göre de var- HDP'nin kendisine oy veren tabanın beklentilerinin dışına çıkmış olmasıdır.” (URL 20) ifadesinde bulunmuş ve gidişattan rahatsız olduğunu beyan etmiştir. HDP'nin belediye başkanı ve milletvekillerinden parti içindeki açıklamaların ve eleştirilerin artarak devam edeceği, HDP'nin bölüneceği, HDP içinde demokratik siyaseti önceleyecek bir grubun yeni parti ile yoluna devam edeceği veya bu açıklamalar sonucunda savcıların harekete geçerek parti terör örgütüyle bağlantılı olduğu gerekçesiyle partinin kapatılacağı varsayılmaktadır.

4. HDP VE PKK BAĞLANTISI İDDİALARI

HDP milletvekillerinin ve parti yetkililerinin bazı demeçleri, görüşmeleri ve faaliyetleri ile birlikte yargı kararları; Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'nin de aralarında olduğu çeşitli ülke ve uluslararası organizasyon tarafından terör örgütü olarak tanınan PKK'nın HDP ile ilişkilendirilmesine ve partinin PKK'nın siyasi kanadı olduğu şeklinde birçok eleştiri ve suçlamaya gerekçe oluşturmuştur.

HDP ise bu suçlamaları reddederek, silahsız çözüm isteyen siyasi bir hareket olduklarını ve PKK ile hiçbir organik bağları olmadığını savunmaktadır (URL 23).

13 Kasım 2012'de HDP eşbaşkanı Selahattin Demirtaş, Mardin'in Kızıltepe ilçesinde yaptığı bir açıklamada; "Alana gelmeden önce bir müdahale olmuş, demişler ki Abdullah Öcalan posterini asamazsınız. Onu diyenlere açıkça sesleniyoruz; Kürtlerin katili Kenan Evren'in heykelini dikebiliyorlar da bir halk, önderinin posterini mi açamaz. Siz ne diyorsunuz be! Biz bu meydana Başkan Apo'nun heykelini dikeceğiz heykelini... ifadelerine yer verdi (URL24, URL25).

26 Temmuz 2015'te HDP Hakkâri Milletvekili Abdullah Zeydan, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından PKK'nın Kuzey Irak'taki kamplarının savaş uçakları ile bombalanmasının protesto edildiği bir eylemde yaptığı açıklamada; "PKK, Türkiye'yi ve Orta Doğu'yu güller bahçesine çevirmek için ortaya çıkmış barış ve halk hareketidir. Eğer PKK Türkiye'yi güller bahçesine çevirmek istemeseydi, PKK'nın öyle bir gücü var ki sizi tükürüğüyle boğar." ifadelerini kullandı (URL26). Türk Silahlı Kuvvetleri'nin PKK kamplarına yönelik hava harekâtını protesto için hafta içinde yapılan yürüyüşten sonra, "PKK sizi tükürüğüyle boğar" diyen HDP Hakkâri Milletvekili Abdullah Zeydan hakkında hazırlanan fezleke, Meclis'e gönderildi. Bu sözleri söyleyen Abdullah Zeydan'ın, terörün en yoğun yaşandığı 90'lı yıllarda DYP'den Hakkâri milletvekilliği yapan babası Mustafa Zeydan'ın seçim kampanyalarına katılıp, PKK'ya ve Öcalan'a en ağır sözleri söylediği ortaya çıktı. Öcalan'ın yakalanmasının hemen ardından yapılan seçimlerde babası DYP'den Hakkâri milletvekili adayı olan Abdullah Zeydan'ın, o dönemde seçim otobüsünün üzerinde, "İmralı'yı basacağız, Apo'nun kellesini getireceğiz" diye anons yaptığı belirlendi."PKK sizi tükürüğüyle boğar" şeklindeki sözleri nedeniyle hakkında fezleke hazırlanan HDP Hakkâri Milletvekili Abdullah Zeydan, DYP'nin anonsçusu çıktı (URL 27).

28 Nisan 2015'te PKK'nın gençlik yapılanması YDG-H üyeleri Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde bir kahvehanede siyasi propaganda yaptıktan sonra silah zoruyla 7 Haziran genel seçimleri için HDP'ye oy istedi (URL5). PKK yöneticilerinden Cemil Bayık ise, Fırat Haber Ajansı'nda yaptığı bir konuşmada Halkların Demokratik Partisi için oy istedi ve şu ifadeleri kullandı. "...Onun için bu seçimlerde AKP ve Erdoğan'a karşı HDP'ye oy vererek yerel seçimlerden çok daha büyük bir sonuç ortaya çıkaracaklardır. Bunu da herkese ispatlayacaklar (URL 6). 1 Kasım 2015 genel seçimlerinden önce de verdiği bir demeçte Haziran'daki genel seçimlerde HDP'ye oy verenlere teşekkür etti ve tekrar HDP'ye oy vermelerini istedi (URL7).

Halkların Demokratik Partisi siyasetçilerinin, Türk güvenlik güçleri ile PKK arasında 2015 yılının Haziran ayından beri devam eden çatışmalarda öldürülen PKK üyelerinin cenaze törenlerine katılması ve taziye ziyaretlerinde bulunması birçok eleştirilere ve tartışmalara neden oldu. 2015-2016 Sur çatışmaları sırasında PKK'nın Sur sorumlusu 'Çiyager' kod adlı Cihat Türkan'ın Batman'da düzenlenen cenaze törenine HDP Batman Milletvekili Mehmet Ali Aslan ve Siirt Milletvekili Besime Konca da katıldı (URL8).

Van Milletvekili Tuğba Hezer Öztürk, Tunceli'nin Nazımiye ilçesinde 27 Ağustos 2015'te bir çatışma sırasında öldürülen PKK militanı "Destan Rüstem" kod adlı Sıdika Yıldız'ın Van'ın Başkale ilçesindeki cenaze törenine katıldı (URL9). Hezer ayrıca PKK'ya yakın olduğu iddia edilen TAK'ın üstlendiği ve 29 kişinin hayatını kaybettiği Ankara'daki canlı bomba saldırısı sonrası, saldırıyı düzenleyen Abdülbaki Sömer'in evine taziye ziyaretinde bulundu (URL10, URL 11).

HDP Şırnak Milletvekili Faysal Sarıyıldız'ın, PKK'ya verilmek üzere Suriye'den Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesine getirilen ağır silahları teslim alacak kuryeye yardım ettiği iddia edildi (URL12).

2 Mayıs 2016'da, Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasası Komisyonunda görüşülen yasama dokunulmazlığı görüşmeleri sırasında Adalet ve Kalkınma Partisi ve HDP'li milletvekilleri arasında kavga çıktı. HDP milletvekilleri komisyonu terk ederken Abdullah Öcalan lehine sloganlar atarak Gerilla Marşı'nı söylediler (URL13).

Eylül 2016'da, parti eş genel başkanı Selahattin Demirtaş Almanya merkezli Süddeutsche Zeitung gazetesine verdiği demeçte; "Biz PKK'yı terör örgütü olarak tanımlamıyoruz. Ancak, sivilleri hedef alan eylemlerini terör olarak nitelendiriyoruz. Bunu protesto etmekten de geri kalmıyoruz." ifadelerini kullandı (URL14).

Türkiye İçişleri Bakanı Süleyman Soylu Haziran 2018'de yaptığı bir açıklamada, "..HDP diye bir siyasi parti yok zaten, PKK diye bir anlayış var. HDP bu anlayışın sahadaki maske giymiş uygulamasıdır bu kadar basit. Bunu herkes biliyor. Bunu kendileri de biliyor." ifadelerini kullandı (URL18).

14 Şubat 2018'de Vatan Partisi, HDP'nin kapatılması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvuruda bulundu. Genel başkan yardımcısı Nusret Senem, 11 Şubat 2018'de gerçekleştirilen olağan kongrede eş genel başkan Serpil Kemalbay ile Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan'ın Afrin Harekâtını eleştiren, PKK-PYD'yi öven açıklamalar yaptığını ve kongrede Abdullah Öcalan'ın posterlerinin yer aldığını anımsattı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nı görevini yapmaya davet etti (URL16).

Halk TV'ye konuk olan Vatan Partisi Genel Sekreteri Utku Reyhan, HDP'nin kapatılması için Yargıtay'a neden başvurduklarını anlatarak; HDP'nin terör örgütünün talimatıyla kurulmuş bir parti olduğunu belirtti, önceki dönem eş başkanı Selahattin Demirtaş'ın "HDP Öcalan'ın projesidir" sözlerini hatırlattı. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili maddelerine atıf yaparak HDP'nin kapatılmasının hukukun gereği olduğunu söyleyerek. "Terör örgütünün talimatıyla kurulmuş bir partiden bahsediyoruz, bugüne kadar yaptıkları bütün faaliyetler de bu ekseninde, terör örgütünün talimatları doğrultusunda. HDP'nin önceki dönem eşbaşkanı Figen Yüksekdağ bir mitingde yaptığı konuşmada 'Biz sırtımızı YPG'ye, YPJ'ye, PKK'ya yaslıyoruz' diyor. Arkasında bir terör örgütünün olduğunu açık bir biçimde ifade ediyor. Nasıl ki, 'Biz sırtımızı IŞİD'e dayadık' diyen bir parti Türkiye'de yasal siyaset yapamazsa, 'Biz sırtımızı PKK'ya dayadık' diyen bir parti de Türkiye'de yasal siyaset yapamaz. Neden yasal siyaset yapamaz? Çünkü T.C. Anayasası'nın 68. maddesi, 'Siyasi partilerin tüzük, program ve eylemleri devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz' diyor. Siyasi Partiler Kanunu'nun 80. maddesine göre de 'Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti'nin dayandığı devletin tekliği ilkesini değiştirme amacı güdemeyen ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar'. Biz hukukun uygulanmasını istiyoruz.

HDP, 2015 yılında Diyarbakır'da yaptığı Özerklik Kurultayı'nda Türkiye'nin bir bölgesinde özerklik uygulayacağını ilan etti. Dedi ki; ayrı polis, ayrı yargı, ayrı maliye ve ayrı eğitim. Selahattin Demirtaş da Özerklik Kurultayında 'Bu direniş zaferle sonuçlanacak, herkes halkın iradesine saygı duyacak, Kürtler artık kendi coğrafyasında siyasi irade olacak. Belki Kürtlerin bağımsız devleti de olacak, federal devleti de, kantonları da özerk bölgeleri de.' Kürt vatandaşlarımız bizim canımız ciğerimiz. Eğer bir parti 'Kürtlerin ayrı devleti olacak' diye karar alıyorsa o partinin Türkiye Cumhuriyeti'nde yasal siyaset yapma şansı kalmamıştır. Aynı Selahattin Demirtaş, Hakkari'deki seçim mitinginde, Apo'nun heykelini dikeceklerini söylüyor. HDP, PKK talimatıyla kurulmuş, adayları dahi PKK tarafından belirlenen, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre açık kalması mümkün olmayan bir partidir (URL 17).

Selahattin Demirtaş ve bazı HDP'li vekiller yargılanıyor. Fakat burada anlaşılmayan şudur: Bu kişiler tek tek suçlu oldukları gibi, esas olarak partinin bütün organlarıyla işlediği bir suç vardır. HDP, bölücü faaliyetlerin odağı haline gelmiştir ve kapatılması gerekmektedir." (URL 17).

4.1. Parti Kapatmada Odak Olma

Anayasa Mahkemesinin Anayasanın 69'uncu maddesinde 23 Temmuz 1995 tarih ve 4121 sayılı Kanunla değişiklik yaparak, 69'uncu maddeye şu altıncı fıkrayı eklemiştir: "Bir siyasî partinin 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce tespit edilmesi halinde karar verilir".

Bu kriteri öngörenlere göre, artık siyasî partileri Anayasa Mahkemesi istediği her zaman kapatamayacak, siyasî partilerin Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına68'nci maddenin dördüncü fıkrasında şöyle denmektedir: "Siyasî partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz. Sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez." aykırı eylemlerinden dolayı kapatılabilmeleri için, siyasî partinin "bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline" gelmiş olması gerekecektir. Dolayısıyla ancak "odak" olan partiler kapatılacak, diğer partiler ise Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılamayacaktır (Gözler, 2008:

31). 3 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunuyla Anayasasının 69'uncu maddesinin altıncı fıkrasına şu hüküm eklenmiştir:

“Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.”

Böylece odak olma ölçütü ayrıntılı bir şekilde tanımlanmış oldu. Bu değişikliği getiren Anayasayı değiştirme iktidarının amacı, odak olma kavramını ayrıntılı bir şekilde tanımlayarak, Anayasa Mahkemesinin bu korudaki serbestisini sınırlandırmak ve Anayasa Mahkemesinin parti kapatmasını zorlaştırmak idi. Böylece artık Anayasa Mahkemesinin 2001 öncesinde olduğu gibi kolay bir şekilde parti kapatamayacağı düşünülüyordu (Gözler, 2008: 24).

5. ANAYASA, SİYASİ PARTİLER KANUNU VE PARTİ KAPATMALAR

Lipson siyasi partileri, üyelerinin ortak bir fikri savunduğu, bir liderliğin altında ortak siyasaları destekleyen, seçimli makamlarda temsil edilen teşkilat şeklinde tanımlamaktadır (Lipson, 1981: 31). 22/4/1983 Tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 3. Maddesine göre,

“Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.”

Siyasi partilerin serbestçe kurulup iktidar yarışına katılması, demokrasinin ön koşullarından biri olması nedeniyle, siyasi partiler bazı güvencelerle donatılmış olup siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin usul ve kurallar da bu güvenceler arasında sayılmıştır. 1982 Anayasası'na göre siyasi partilerin kapatılmasıyla ilgili yetki Anayasa Mahkemesindedir (Uygun, 2000: 256).

Anayasa; siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemlerinin, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağını; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamayacağını; suç işlenmesini teşvik edemeyeceğini hüküm altına almıştır. Anayasa'nın bu amir hükümlerine riayetsizlik siyasi partilerin kapatılması sonucunu doğurmaktadır (Uslu ve Angun, 2020: 3).

Siyasi partiler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesinde hüküm altına alınan “dernek kurma ve toplantı özgürlüğü” kapsamında koruma şemsiyesi altındadır (Dinler, 2003: 128).

1982 Anayasası'na göre siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanmaktadır. Anayasanın 69. maddesinde siyasi parti kapatma nedenleri olarak;

-Bir siyasi partinin tüzük ve programının Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması (Anayasa md. 69/5),

- Bir siyasi partinin Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi (Anayasa md. 69/6),

- Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması (Anayasa md. 69/10) gösterilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu (SPK), Anayasanın 68. ve 69. maddelerinde yer verilen esaslar çerçevesinde siyasi partilerin kapatılması ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır. Siyasi partilerin kapatılması, Anayasada ve siyasi partilerin yasaklı hükümlerine göre olmaktadır.

Ancak uluslararası sözleşmeler ile anayasal ve yasal düzenlemeler siyasi partilerin varlıklarını sürdürmelerini esas almakta, kapatılmalarını ise özel durumlara bağlamaktadır. Kapatılma davalarıyla

demokratik rejimin sağlıklı biçimde sürdürülmesinin yanında devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü korumayı amaçlamaktadır.

1982 Anayasasının başlangıç bölümünde devletin bölünmez bütünlüğü vurgulanmış olup değiştirilemeyecek ve değiştirilmesi teklif edilemeyecek hükümler arasında yer alan 3. maddesinde ise “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca Anayasanın 5, 14, 26, 28, 58, 68, 81, 103, 118, 122 ve 130. maddelerinde de söz konusu ilkelere atıfta bulunmaktadır. Siyasi partiler yasasında da “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” ilkesine yönelik düzenlemeler; “Devletin teklifi ilkesinin korunması” başlıklı 80. maddesi, “Azınlık yaratılmasının önlenmesi” başlıklı 81. maddesi, “Bölgecilik ve ırkçılık yasağı” başlıklı 82. maddesi ve “Eşitlik ilkesinin korunması” başlıklı 83. maddelerinde ifade edilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti anayasada da belirtildiği gibi üniter bir devlet yapısına sahiptir. Federalizm, özerklik, öz yönetim, muhtariyet, bölge yönetimi ve federe devlet gibi bir yönetim biçimi ülkemiz için belirtilmemiş ve aksine “idarenin bütünlüğü” ilkesi anayasa ile koruma altına alınmıştır.

Devlet; ülke, millet ve egemenlik olmak üzere üç unsurdan meydana gelmektedir. Üniter devlette ise, devleti oluşturan bu üç unsur tektir yani tek ülke, tek millet ve tek egemenlik söz konusudur. Bu unsurların bölünmez bütünlüğü üniter devlette, tek bir milletin tek bir ülke üzerinde tek bir egemenliğe sahip olması sonucunu doğurur (Gözler, 2000: 115).

Türkiye bölgesel olarak yedi bölgeyle tanımlanmasına rağmen herhangi bir bölge, bölge yönetimine siyasal olarak ayrılmamıştır. Yerel yönetim açısından da bölgeselleşme siyasal değildir. Herhangi bir bölgeye yasama ve yargı yetkisi verilmemiş ve ülkenin tamamı aynı hukuk içerisinde değerlendirilmiştir. Kürt siyasal hareketinin ve bölücü örgütün savunduğu demokratik özerk bölgeler tamamen siyasal anlamlıdır.

Anayasamızın 3. maddesinde düzenlenen; “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.” hükmü ile üniter devlet sistemi benimsenmiş olup söz konusu madde değiştirilemeyecek ve değiştirilmesi teklif edilemeyecek hükümler arasında yer almaktadır.” Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” ilkesi, ülke bütünlüğü ve millet bütünlüğü olmak üzere iki unsuru içinde barındırmaktadır. Esasen bu iki unsur birbirinden bağımsız anlamlar içerirse de, AYM 23.11.1993 tarihli ve E:1993/1 (SPK), K:1993/2 sayılı kararında; ülke bütünlüğünün hedef alınmasının, ulus bütünlüğünü, ulus bütünlüğünün hedef alınmasının, ülke bütünlüğünü bozacağını ifade ederek söz konusu iki kavramı bağdaştırır şekilde yorum yapmıştır.

Anayasamızın 3. maddesinde, Türkiye Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu maddede yer verilen ülke bütünlüğü kavramı ile kastedilen ve aynı zamanda yasaklanan dört fiil; ülke topraklarının yabancı bir devlete devredilemeyeceği, devletten ayrılamayacağı, parçalanıp üzerinde birden fazla devlet kurulamayacağı ve başka bir devletin ülkesi haline gelebileceğidir (Gözler, 2009: 84). Dolayısıyla ülkenin bölünmez bütünlüğü ilkesi, üniter devlet içerisinde koruma altına alınmış ve diğer yönetim biçimini yasaklamıştır.

Anayasa Yüksek Mahkemesi bugüne kadar kapattığı (Sosyalist Parti [SP], Halkın Emek Partisi [HEP], Özgürlük ve Demokrasi Partisi [ÖZDEP], Sosyalist Türkiye Partisi [STP] ve Demokrasi Partisi [DP]) partilere ilişkin verdiği kapatma kararlarında, devletin teklifini bölünmez bütünlük ilkesinin temel unsurlarından biri olarak vurgulamış ve üniter devlet yapısını ülkemizin tarihsel geçmişine ve koşullarına dayandırarak açıklamıştır. Nitekim AYM, Sosyalist Parti ile ilgili verdiği 10.07.1992 tarihli ve E:1991/2 (SPK), K:1992/1 sayılı kararında;

“...Bölünmez bütünlük ilkesi, devletin bağımsızlığını ülke ve ulus bütünlüğünün korunmasını da kapsar. Kuruluşundan beri tekil devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin, bu tarihsel niteliği Anayasalara yansımış olup korunması konusunda güçlü yaptırımlar getirilmiştir. Özen ve dıyarlıkla sürdürülen yapı, ulusun varlık nedeni olup başka ülkelerin koşulları ile bir tutulamaz. Bu temel ilkeden ödün verilemez. Gerçekte olmayan bir insan hakkı sorunu ileri sürülerek, devleti parçalamaya yönelik bir girişime, azınlık bulunduğu bahanesi dayanak yapılamaz. Tekil devlet esasına göre düzenlenen Anayasa'da federatif devlet sistemi benimsenmemiştir. Bu nedenle Siyasi partiler, Türkiye'de federal sistem kurulmasını savunamazlar. Devlet yapısında "bölünmez bütünlük" ilkesi; egemenliğin, ulus ve ülke bütünlüğünden oluşan tek bir devlet

yapısıyla bütünleşmesini gerektirir. Ulusal devlet ilkesi, çok uluslu devlet anlayışına olanak vermediği gibi böyle düzende federatif yapıya da olanak yoktur...”

gerekçelerine yer vererek, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri tekil devlet olduğunu ve bölünmez bütünlük ilkesinden ödün verilemeyeceğini vurgulamış olup siyasi partilerin Türkiye'de federal sistem kurulmasını savunmaları yasaklanmıştır.

Ülkemizde başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı yapmış Turgut Özal'da bu görüşe paralel olarak açıklamalarda bulunmuş ve ülkemizde de federasyon dahil diğer yönetim biçimlerinin tartışılacağı konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Özal'ın bu açıklamaları yanlış anlaşılmalı Cumhurbaşkanı'nın isteği gibi algılanmıştır. Özal'ın ise bu açıklamalarında konunun istek dışında tartışılması gerektiği anlamı çıkmaktadır. Kürt siyasal hareketini savunan partilerin federasyon ve öz yönetim isteklerinin nihai sonucu hiç kuşkusuz “siyasi özerklik”e evrileceği ve Kürt siyasal hareketinin bununla yetinmeyip siyasal özerklikten sonra bağımsızlığa doğru gidileceği dünyada ki uygulamalarından görmekteyiz. İspanya'da ETA örgütünün de siyasi uzantısı olan partisi vardı. İspanya'nın Katalonya bölgesi özerk olmasına rağmen Katalanlar bununla yetinmemiş ve daha sonra bağımsızlık referandumuna gitmiştir. Aynı süreç Irak'ta da vuku bulmuş ve Irak'ın kuzeyinde kurulmuş olan bölgesel Kürt yönetimi de aynı yolu izleyerek bağımsızlık referandumu yapmıştır. Kısacası anılan bu isteklerin “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesi”yle bağdaşmamaktadır. Dünya ülkelerinde bu yolla bağımsızlığını kazanmış birçok ülke vardır.

Anayasa Mahkemesinin siyasi parti kapatmaya ilişkin verdiği birçok kararında gerekçe olarak “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesi” gösterilmiştir.

AYM tarafından verilen kararlarda “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” ilkesi kapsamında değerlendirme yapılırken; azınlık yaratılması, bölgecilik ve ırkçılık yapılması yasaklanmış ve eşitlik ilkesi vurgulanmıştır. Anayasa'daki ‘Türk Milleti’ tanımı içinde dinsel inanç ve etnik kökeni ne olursa olsun her yurttaş tam eşitlikle yer almakta, bu tanım köken özelliklerinin açıklanıp kullanılmasını asla yasaklamamaktadır. Demokrasi, demokrasiyi yıkararak savunulamayacağı gibi demokrasi, demokrasiye karşı ve onu yok etmek için de kullanılamaz. Nitekim AYM, “Kürt halkı, halkların barış içinde yaşaması” gibi söylemleri de “bölünmez bütünlük” ilkesine aykırı görerek, bölücülüğe sebep olduğu gerekçesiyle ilgili siyasi partilere kapatma yaptırımını uygulamıştır (Yavuz ve Özgül, 2016: 19).

6. ÇÖZÜMLEMELER

HEP'ten bugüne Kürt siyasal hareketini temsil eden partilerin yüzlerce yönetici ve üyesi bölücülük yaptığı ve PKK'yı destekledikleri gerekçesiyle gözaltına alındı ve tutuklandı. Milletvekilleri, belediye başkanları görevlerinden alınarak hapis hanelere kondu. Buna rağmen Kürt partilerinin legal alanda demokratik yolla barışçıl çözüm aramaları devam etmesine rağmen bölücü örgütle bağlantısı ve örgüte desteği azalmadan devam etti ve bu yolda ilerlemeye devam etti.

7 Haziran 2015 seçimleri sürecinde Demirtaş'ın Erdoğan'a karşı “Seni başkan yaptırmayacağız” çıkışı ve seçimlerde AKP'nin tek başına iktidar olma çoğunluğunu kaybetmesinden sonra yaşananlar bilinmektedir. Demirtaş ve diğer parti yöneticilerinin yanında birçok HDP'li cezaevlerinde tutuklu bulunmakta, bazıları örgüt yöneticiliğinden, örgüte üye olmaktan, halkı kin ve nefret duygularıyla bölmeye çalışmalarından dolayı cezaevlerinde yatmakta ve birçoğu da hapis cezası almış bulunmaktadır.

Kürt siyasal hareketini temsil eden partiler bugüne kadar kapatılmalarına rağmen kapatılan partilerin yerlerine yenileri açılmakta ve Kürt siyasal hareketi legal alanda demokratik barışçıl çözüm çizgisinde siyaset yapmaya devam etmektedir. Ancak demokratik, sivil siyaset yapmalarının yanında zaman zaman parti yöneticilerinin, milletvekillerinin ve belediye başkanlarının partilerinin kapatılması nedenlerini bilmelerine rağmen yanlışlarında hala ısrar ettikleri görülmektedir.

Ancak bugün veya yakın bir zamanda HDP kapatılsa bile Kürt siyasal hareketinin bu demokratik birikimini başka bir partide sürdüreceği bugüne kadar ki Kürt siyasal hareketinin uygulamalarından ve yaptıklarından anlayabiliyoruz. Sivil siyaseti bir yandan kendilerine kalkan ve koruyucu yaparken bölücü örgütle de irtibatlarını ve iltisaklarını devam ettirdiklerini görebilmekteyiz.

Peki, buna rağmen bir takım çevreler neden HDP'yi kapatma baskısı altına almak istemektedir. Bu çevrelerin HDP'nin siyaset yapma koşullarını ortadan kaldırmak istemesinin yanında kamuoyunu ve Irak'tan sonra Suriye'de yaşananları ve ülkemize olan yansımaları da yok sayamayız. Bölgemizde gelişebilecek olayların Türkiye'yi etkilemesi kaçınılmazdır.

HDP'nin 31 Mart yerel seçimlerinde ortaya koyduğu ve AKP'nin büyükşehirlerin büyük çoğunluğunu kaybetmesini sağlayan stratejisi ve HDP'nin örtülü ve zımni olarak millet ittifakına olan desteğini göz ardı edemeyiz. AK PARTİ iktidarının Kürt sorununda bugüne kadar uyguladığı sivil siyasetin yerini güvenlikçi politikaların alması da önemli nedenlerdendir. AK PARTİ iktidarının uygulamış olduğu sivil siyaset HDP tarafından anlaşılammış ve HDP Kürt siyasal hareketi eski politikalarını devam ettirmiştir. Olası bir kapatılma davasının yerel seçimlerde oluşan havanın dağıtılmasını sağlayabileceği de hesaplanıyor olabilir.

Siyasal iktidarın veya başka odakların, çevrelerin, HDP'nin kapatılma davasını yeniden gündeme getirmesinin birçok nedenleri ve parametreleri vardır. HDP'nin terörize edilip, kristalize edilip marjinal hale getirilmesi, kapatılma kısıkağı içine alınmak istenmesi yapılacak bir genel seçimlere yönelik hesaplardan da ayrı düşünmemek gerekiyor. Çünkü HDP'yi kapatılarak yeni bir parti kurulsaydı bile bu partinin HDP'nin dün aldığı desteği alamayacağı ve dolayısıyla daha dar kalıp barajı aşamayacağı bir noktada tutulması amaçlanıyor olabilir. Partinin kapatılmasıyla birlikte bugüne kadar üst düzey yöneticilik yapmış kişilerin ve sahaya hakim olan genel merkez ve diğer unsurların siyaset yapma yasağıyla birlikte alanda ve halkta ağırlığı olan kişilere siyaset yasağı geleceğinden dolayı yeni kurulacak partide yöneticilik yapacak kişilerin eski yöneticilere göre tecrübelerinin olamayacağı bilinmektedir. Ama buna rağmen her kurulan yeni Kürt partilerinin yeniden yoluna devam ettikleri ve önceki yöneticilerin izinde gittikleri ve önceki parti politikalarından ve uygulamalarından vazgeçmedikleri ve yeni yöneticilerinde bölücü örgütün tahakkümünde kurtulamadıkları da bir gerçektir.

HDP'nin terör kısıkağı içine alınması ve kapatılma tehdidiyle karşı karşıya kalması, bugün için gündeme getirilmesi bir politika olarak anlam kazanmaktadır. Yargıtay başsavcısının HDP'ye bugün veya yarın bir kapatma davası açması ve açılan kapatma davasının Anayasa mahkemesi tarafından kabul edilip kapatmayla sonuçlanması Kürt siyasal hareketi mensupları mutlaka kendilerine yeni bir parti kuracak ve açılması gecikmeyecektir. HDP'nin kapatılmasıyla ilgili tartışmaların yaşandığı bu ortamda belki de kendilerine yedek bir parti hazır bir vaziyette bekletilmektedir. Yakın siyasi tarih bunun örnekleriyle doludur. Genel merkez yöneticilerinin birçoğunun tutuklu oluşu, bir kısmının dokunulmazlıklarının kaldırılması ve ceza alıp mahkûm olması Kürt siyasal hareketi mensupları kapatılma davasına hazırlıklı olabilir. Kapatılma davası zaten parti üzerinde etkin ve belirleyici güç olan PKK'nın işine gelecek ve Kürtlerin siyasal alanında temsil edilmesine fırsat verilmediği, sivil siyaset alanının kendileri için daraltılmaya çalışıldığı vurgulanacak ve zaten savundukları uzun süreli halk savaşının propagandasına sebep olacaktır. Örgüt bu yapılanları kullanacak ve Kürtlerin siyasal alanda temsil edilme haklarının kalmadığı algısını oluşturarak diğer majör devletler tarafından da destek görülmesine neden olacaktır. Irak ve Suriye'de yaşananlar bunun örnekleriyle doludur. Böyle bir kapatma davasının ve uygulanacak politikanın amacına ulaşması sadece Kürtlerin değil, bu ülkede demokrasi ve barış isteyen herkesin kaybı olacağı unutulmamalıdır. Kürt siyasal hareketinin politikaları neticesinde ve bir takım bileşenlerden ve bazı sol çevrelerinin destekleri neticesinde Kürt siyasal hareketi sadece Doğu ve Güneydoğuda değil ülkemizin batı kısımlarında da milletvekili ve belediye başkanlıkları kazanmıştır. Ayrıca milletvekili ve belediye başkanları içerisinde sadece Kürtçülüğü savunan değil diğer unsurlarında olduğu görülmektedir. Parti içerisinde kendilerini İslamcı olarak nitelendiren ancak Kürtçülüğü savunan insanların olduğu ve Kürt olmayan çevrelerden de insanların belediye başkanı ve milletvekili seçildiği bilinmektedir.

7. SONUÇ

Siyasal partilerin, demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurları olmaları, devlet oluşturan kurumlarla ve kamu hizmetleriyle yoğun ilişki içinde bulunmaları, onların her istediklerini yapabilecekleri anlamına gelmez. Siyasi partilerde de gerek belediye başkanı gerekse milletvekili olarak seçilen seçilmişler için de bu kural geçerlidir. Seçilmişlere hiçbir hukuk, ayrımcılık tanımaz. Onları da toplumun diğer fertleri gibi değerlendirir.

Siyasal partilerin izin almadan kurulmaları, siyasal alana ve yerel yönetimlere dönük çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Bu belirleme aynı zamanda demokratik hukuk devleti olmanın da bir gereğidir. Anayasa mahkemesi kararlarının birçoğunda hukuk devleti ilkesine atıfta bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtildiği gibi, laik, sosyal ve demokratik bir hukuk devleti olduğundan, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyan, toplum yaşamında adalete ve eşitliğe uygun bir hukuk düzeni kurarak bu düzeni sürdürmekle kendisini yükümlü sayan, tüm davranışlarında hukuk kurallarına, yasalara ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine açık olan bir hukuk devletidir.

Devlet, belirli topraklar üzerinde yerleşmiş, bağımsız ve egemen aynı üstün güce bağlı örgütlü insanlar topluluğu olarak tanımlanır. Devlet soyut bir kavramdır. Sosyoloji ve siyaset bilimcilerine göre bugüne kadar devleti ne gören ne de yakalayan olmuştur. Ancak bu devlet yok demek değildir. Devlet kurumların kurumudur. Bu kurumlar devleti ayakta tutar ve devletin varlığını, gücünü, etkisini ve kudretini bu kurumlar sayesinde hissederiz.

Her canlının ve insanların kendilerini koruma içgüdüğü olduğu gibi, devletlerin de saldırı ve ondan doğacak tehlikelerden kendi varlığını koruması, uluslararası hukuk düzeninde kabul edilmiş temel bir haktır. Devletler, bağımsızlığına yönelik her türlü yıkıcı tehlikelere karşı önlemleri almalı ve demokratik toplum düzenini bozmaya yönelik her türlü tehdidi bertaraf etmek için gerekli tedbirleri almalıdır. Her devletin bireylerini ve varlığını koruma hakkı bulunmaktadır. Devlet; demokrasiyi yok edici sakıncaları gidermek için yasal düzenlemelerini gerçekleştirilmek zorundadır. Hukuk içinde aldığı önlemler nedeniyle ülkesi ve ulusuyla birlikte kendini korumayan devlet, devlet olamaz. Dolayısıyla, Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası'nda yer alan devleti korumak amacıyla yapılan ilgili düzenlemeler, uluslararası ve devletler hukukunda devletin kendini ve halkını koruma amacını taşımaktadır. Devletin aldığı tedbirler demokrasi ilkeleriyle ters düşmemektedir.

Anayasada, kişilerin hak ve ödevleri, siyasi haklar ve ödevler ile siyasi partilerin bağlı olacakları esaslar kural ve kaideler kayıt altına alınmıştır. Demokratik devletlerde siyasal partilerin, demokratik devlet yapısı içinde kalmak şartıyla, devletin yapısını, milletin ve ülkenin bölünmez bütünlüğünü koruması, Anayasa ve yasalara uymaları Anayasa buyruğudur ve anayasanın amir hükümlerince garanti altına alınmıştır. Ülkemizde ki siyasi partilerin bu gerçekle hareket etmeleri kendilerine gönül vermiş, oy vermiş, desteklemiş taraftarlarına ve Türk milletine karşıda bir zorunluluktur. Aksi takdirde kendileri için istenilmeyen sondan kaçınmaları mümkün olmayacaktır. Türkiye gerçeğinde hareketle kendilerine çeki düzen vermeleri ve yıkıcı, yakıcı, bölücü, ayrılıkçı, terörist hareketlerden uzak durmalıdır. Hiçbir devlet kendini yıkacak faaliyete yol vermez ve bu faaliyet ve istekleri ifade özgürlüğü veya başka bir özgürlük kapsamında değerlendirmez.

KAYNAKLAR

- AYDINOĞLU, E. (2004). *Kürt Özgürlük Hareketi*. İstanbul: Versus Yayınevi.
- DİNLER, V. (2003). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Siyasi Partiler*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta.
- GÖZLER K, (2008). Parti Kapatmanın Kriteri Ne? Parti Kapatmaya Karşı Anayasa Değişikliği Çözüm mü? *Türkiye Günlüğü*, 93, 24-31.
- GÖZLER, K. (2000). *Türk Anayasa Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınları.
- GÖZLER, K. (2009). Üniter Devlet ve Demokratik Açılım. *Türkiye Günlüğü*, 99, 81-89.
- LİPSON, L. (1981). *The great issues of politics: An introduction to political science*. New Jersey: Prentice Hall College Div.
- MARCUS, A. (2009). *Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi*. Çev: Ayten Alkan, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖCALAN A, (1994). *Kürdistan'da Halk Kahramanlığı*. İstanbul: Çetin Yayınları.
- ÖCALAN, A. (1993). *Kürdistan'da Kadın ve Aile, Weşanên Serxwebûn*. 28 Ocak 2016 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi.

SYRIA, P. A. (2012). *Esad Sonrası Suriye: Irak ve Lübnan'ın Öğrettikleri. Ortadoğu Analiz, Cilt: 4, sayı 47.*

USLU F. & ANGUN S. (2020). *Türkiye'de Siyasi Parti Kapatma Nedeni Olarak "Devletin Ülkesi ve Milletiyle Bölünmez Bütünlüğü İlkesi.* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 39-60.

UYGUN, O. (2000). *Siyasi Partilerin Kapatılması Rejiminin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Anayasa Yargısı, 17, 256-273.*

YAVUZ, E. & ÖZGÜL, M. E. (2016). 1982 Sonrası Anayasa Mahkemesinin Verdiği Siyasi Parti Kapatma Kararlarının Demokratikleşme Bağlamında İncelenmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(4), 19-20.*

URL-1 www.aa.com.tr. Kaplan Ahmet (1 Mart 2020). "Turkey: Mothers sit-in protest against YPG/PKK growing". 31 Mart 2020 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 1 Nisan 2020.

URL-2 www.hurriyet.com.tr. Kaya Selim (21 Mart 2020). "Diyarbakır'da HDP önündeki eylemde 201'inci gün; aile sayısı 134 oldu". 6 Haziran 2020 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 1 Nisan 2020

URL-3 www.Politics Today.com.tr. Kılıçkaya Belkis (4 Ocak 2020). "Despite Quiet Threats, Mothers of Diyarbakir Continue to Resist". The New Turkey (İngilizce). Erişim tarihi: 1 Nisan 2020.

URL-4 "Kurdistan." Encyclopædia Britannica. 2008. Encyclopædia Britannica Online. 06 Ekim 2008 <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/325241/Kurdistan>>.

URL-5 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "PKK kahvehane basıp oy istedi!". Sözcü. 28 Nisan 2015. 23 Aralık 2015 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-6 "PKK Liderlerinden Cemil Bayık, HDP için oy istedi". Oda Tv. 28 Mayıs 2015. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-7 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "PKK'LI Terörist Cemil Bayık HDP İçin Oy İstedi!". Yeni Söz. 14 Eylül 2015. 11 Kasım 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-8 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "HDP'li 2 vekil PKK'nın Sur sorumlusunun cenazesine katıldı". Milliyet. 16 Mart 2016. 21 Ekim 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-9 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "HDP'li vekil Tuba Hezer PKK'lı teröristin tabutunu taşıdı". Sabah. Doğan Haber Ajansı. 2 Eylül 2015. 31 Mayıs 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-10 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "Canlı bombanın taziye ziyaretine HDP'den açıklama". Cumhuriyet. 23 Şubat 2016. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-11 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "HDP Van Milletvekili Tuğba Hezer hakkında soruşturma başlatıldı". NTV.com.tr. 23 Şubat 2016. 11 Kasım 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-12 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "HDP'li Sarıyıldız'dan "silah sevkiyatı" açıklaması". Milliyet. 26 Temmuz 2015. 11 Kasım 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-13 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "HDP milletvekilleri komisyonu "Biji Serok Apo" sloganlarıyla terk etti". Hürriyet. 2 Mayıs 2016. 11 Kasım 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-14 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "Demirtaş: Biz PKK'yı terör örgütü olarak tanımlamıyoruz". Al Jazeera Türk. 3 Eylül 2016. 11 Kasım 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-15 <http://www.aljazeera.com/tr/al-jazeera-ozel/kurt-sorununda-12-yilin-karnesi>

URL-16 "Vatan Partisi'nden HDP'nin kapatılması için başvuru". NTV.com.tr. 14 Şubat 2018. 22 Şubat 2018 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 21 Şubat 2018.

URL-17 Vatan Partisi, Halk TV'de anlattı: HDP neden kapatılmalı?www.aydinlik.com.tr > vatan-partisi-halk-tv-de-anlatti-... 27 Aralık 2018

URL-18 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "Soylu: HDP diye bir siyasi parti yok". Cumhuriyet. 6 Haziran 2018. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2018.

URL-19 tr.wikipedia.org > wiki > Diyarbakır_Anneleri_ "Struggle of grieving Kurdish families who lost sons to PKK above all political concerns". SETA. 9 Eylül 2019. 28 Nisan 2020 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 1 Nisan 2020.

URL-20 Son dakika haberi: Altan Tan Hürriyet'e konuştu: 'HDP'nin ...www.hurriyet.com.tr > Gündem Erişim Tarihi:16 Ekim 2020

URL-21 Son Dakika Haberler: HDP içinde isyan büyüyor! Önce ...www.sabah.com.tr > Gündem Erişim Tarihi:16.10.2020.

URL-22 www.sabah.com.tr. 7.11.2020

URL-23 tr.wikipedia.org > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "Selahattin Demirtaş Habertürk'e açıkladı: PKK ile organik bağımız yok". Habertürk. 22 Nisan 2015. 18 Ağustos 2015 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 5 Eylül 2015.

URL-24 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "Demirtaş: Öcalan'ın heykelini dikeceğiz". Radikal. 13 Kasım 2012. 24 Nisan 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-25 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "Demirtaş: Öcalan'ın heykelini dikeceğiz". NTV.com.tr. 13 Kasım 2012. 22 Mart 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-26 tr.wikipedia.org.> wiki > Kürt_siyasi_hareketi "'PKK sizi tükürüğüyle boğar' diyen vekile şok". Milliyet. 30 Temmuz 2015. 11 Kasım 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.

URL-27 tr.wikipedia.org. > wiki > Kürt_siyasi_hareketi "DYP'nin anonsçusuydu PKK 'tükürükçüsü' oldu". Sabah. 2 Ağustos 2015. 11 Kasım 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 10 Kasım 2016.